www.kurdistannet.org
21/06/2002 15:47

لەئەنگلسەوە بۆ یوسف بلوخ لە کوێنگسبۆرگ[1]

لەندەن، لە ٢١/سێپتێمبەر/١٨٩٠

و/ سەلام عەبدوللا

. . . بە گوێرەی رامانی مەتریالیستی بۆ مێژوو، دوا بڕیاردەری چرکەی دیاریکراو لە مێژوو، بەرهەمهێنان و بەرهەمهێنانەوەی ژیانی واقیعییە. لەمە بترازێ، نە مارکس و نە من نەمانگوتووە. بۆیە، ئێستا ئەگەر یەکێك ئەمە وەگۆڕێ بەشێوەیەك کە بڵێ لایەنی ئابووری، **تاقە** لایەنی بڕیاردەرە، ئەوا ئەو ڕستەیە دەکا بە ڕستەیەکی ئەبستراکت، پوك و بێ مانا.

بارودۆخی ئابووری بنچینەیە، بەڵام توخمە جۆراوجۆری سەرخانەکانیش– فۆرمە سیاسییەکانی خەباتی چینایەتی وئەنجامەکانی– دەستوورە پەیرەوکراوەکان لە لایەن چینە سەرکەوتووەکانی پاش جەنگێکی براوە، . . . هتد، فۆرمە یاساییەکان، تەنانەت ڕەنگدانەوەی هەموو ئەم خەباتە واقیعییانە لە مەغزی بەشداربووەکاندا، تیئۆری سیاسی، مافپەروەری وفەلسەفییەکان، تێڕوانینە ئاینییەکان و پەرەسەندنی ئایندەیان بۆ سیستێمێکی دوگم– و هەروا کارتێکردنەکانیان بە سەر ئاراستەی خەباتە مێژووییەکان کە لە زۆر حاڵەتیشدا، بە وێنەیەکی سەرکەوتووانە، **فۆرمەکانیشیان** دیاری دەکات. ئەمە کارلێکردنی بەرامبەرکێی هەموو ئەم لایەنانەیە، کە دوایی، لە تۆیدا، بە ڕێگای هەموو لایەنە جۆربەجۆرە بێ کۆتاییەکانی ڕێکەوتەکان (واتە، لەو شت و ڕووداوانە کە پەیوەندی ناووەکییەکانی لە ناو یەکتریدا ئەوەندە دوورن یا سەلماندیان سەختە، کە ئێمە وایان دادەنێین لە بەردەستدا نین وبتوانین پشت گوێیان بخەین) وەك پێداویستییەکی بزووتنەوەی ئابووری خۆی دەسەپێنێ. دەنا بەکارهێنانی تیئۆری لە سەر سەردەمێکی مێژوویی هەڵبژێردراو، ئاسانتر دەبێ لە شیتەڵکردنی هاوکێشێکی ساناى پلە یەك.

ئێمە بە خۆمان مێژووی خۆمان درووست دەکەین. بەڵام یەکەم جار، لە ژێر پێشەکی و مەرجگەلێکی زۆر دیاریکراودا، لە ژێریاندا، ئابوورییەکەیان چارەنووسسازە. بەڵام پێشەکی و مەرجی سیاسییەکەش. . هتد، تەنانەت ئەو ترادیستیونە کە لە مێشکی مرۆڤەکان دەخولێنەوە، ڕۆڵی خۆیان دەگێڕن، گەرچی چارەنووسسازیش نین.

دەوڵەتی (بروسیا) ش بە هۆی بڕیاردەری مێژووی، کە هۆی ئابوورییە، پێکهات و پەرەی سەند. کەچی، سەختە بە بێ ماندووبوونێکی زۆرەوە، دووپاتی بکەینەوە کە لە نێو وەڵاتە زۆر بچوکەکانی ئەڵمانیای باکوردا، خودی براندنبۆرگ، پێویستییە ئابوورییەکە دیاریکرد بە بێ هیچ هۆیەکەی تر (پێشی هەر شتێك، حەقیقەتی چوونە ناو کاروباری پۆڵەندا بە هۆی موڵکایەتی برووسیا و پاشان لە پەیوەندی سیاسی جیهانی چارەنووسسازیشەوە بۆ پێکهێنانی دەوڵەتی سولالەتی نەمسا) بۆ ئەوەی ببێ بە گەورەترین هێز، کە لە ناویدا، ئابووری و جیاوازی زاراوە و لەکاتی ریفۆرماتسیون جیاوازی ئاینییەوە باکور لە گەل باشوور پێکبهێنێت.

هەروا بە سەختی دەرەخسێ، ڕاڤەی ئابووری بۆ هەر دەوڵەتێکی بچوکی ڕابردوو و ئێستای ئەڵمانیا بکرێت، یا ڕیشەی گۆڕینی پیتە بێدەنگەکانی ناو زمانی ڕەسمی کە بە هۆی جیوگرافیاوە، ڕێگرێك لە زنجیرە چیاکانی باشوور تا تاونوس پێکدەهێنێ، درزێکی ڕەسمی بەناو ئەڵمانیا بەرفراوان دەکا، بەبێ ئەوەی مرۆڤ خۆی نەکات بە گاڵتەجاری.

دووهەم جار، مێژوو بۆخۆی وا دەکا، دوا سەرئەنجام، هەمیشە لە نێو کێشەی ویستە زۆرەکانی تاکەکان بۆ پێشەوە دەچێ، هەر یەکێکیش لە وانە بەڕێگای مەرجە تایبەتییەکانی ژیان، دەکرێ بەوەی، کە هەیە. کەواتە، بەم شێوەیە، ژمارەیەکی بێ کۆتایی لە هێزی یەکبڕ پێکدەهێنن، گروپگەلێکی بێ کۆتایی لە هێزی هاوسەنگی لاتەریب (متوازیÃ ÇáÞæÉ) ، لێیانەوە

---

[1] بەئەلمانی وا نووسراوە، کەچی بە عەرەبی نووسراوە (ÃäÌáÒ Ì Èáæ).

www.kurdistannet.org
21/06/2002 15:47

ئەنجامێك وەردەگرن—سەرئەنجامی مێژوویی—دەردەچێت، کە دەکرێ ئەمیش وا ببینرێت، وەك بەرهەمی کارتێکردنی هێزێك، بەگشتی، **ناهۆشیارو** بە بێ ویست ببینرێت. چونکە ویستی هەر تاکێك، ویستی تاکێکی تر ڕێگای لێدەگیرێت و ئەوەی لێدەردەدەچێت، شتێکە کەس نایەوێت. مێژوو ئاوا تا ئێستا هاتووە بە شێوەی پرۆسێسێکی سرووشتی وله ناوەڕۆکیشدا له ژێر ڕکێفی بزووتنەوەی هەمان یاسایە. بەلام لەوەوە، کە ویستی هەر تاکێك—لەوانەی هەر یەکێکیان دەیەوێت، بەقەد ئەوەی بونیادی جەستەو بارودۆخی دەرەکی، لە دواییدا بارودۆخە ئابوورییەکەیە (یا بارودۆخی خودی کەسەکە یا بارودۆخی گشتی کۆمەلگا) پالّیان پێوە دەنێ—ناگەن بەوەی دەیانەوێ پێی بگەن، بەلکو لە ناوەندێکی گشتی، لە ئەنجامێکی هاوبەشدا دەتوێنەوە، ناشکرێ ئەو سەرئەنجامە هەلّهێنین کە=0. بە پێچەوانەوە، هەر تاکێك لە ئەنجامەکە بەشدارەی دەکا و بەوەی بریتییە لە بەشێکی.

ئەوەی ماوە، تکات لێ دەکەم، ئەم تیئۆرییە لە سەر سەرچاوە ئۆرگیناڵەکەی لێبکۆڵیتەوە، نەك لە سەر نووسینەکانی دەستی دوو. بەڕاستی، بەم شێوەیە زۆر ئاسانترە، مارکس بەدەگمەن شتێکی نووسیوە، بە بێ ئەوەی ئەم تیئۆبیە ڕۆلّی تێدا نەگێڕابێ، بەلاّم بەتایبەتی **لویس بۆناپەرت لە ١٨برۆمیر** باشترین نموونەیە بۆ بەکارهێنانی. هەروا لە سەرمایەدا، لە چەندین شوێن ئاماژەی بۆ کراوە. لە گەلّ ئەوەشدا، ئێستا دەتوانم سەرەنجت بۆ نووسینەکانم رابکێشم: شۆڕشی بەرێز ئۆجین دوهرینگ لە زانست، لودڤیغ فیورباخ و کۆتایی فەلسەفەی کلاسیکی ئەلمانی، کە زۆر بە وردی باسی مەتریالیزمی مێژوویم تێدا کردووە وزانستییەکانم تێدایە.

ئەوەی کە لە لایەن گەنجەکانەوە هەندێ جار، زیاد لە پێویست، قورسایی لە سەر لایەنە ئابوورییەکە دەنێن، تا رادەیەك مارکس و من قەرزارباربارین. ئێمە لە بەرامبەر نەیارەکانمان، بە توندی باسی ئەم پەرەنسیپە سەرەکییە کە ئەوان ئینکاریان دەکردو بە بەردەوام کاتی، شوێن و هەلی پێویستمان نەبوو تا مافی کارلێکردنە بەرامبەرییەکانی توخمە بەشداربووەکانی تریش، بدەین.

بەلاّم کاتێ مەسەلەکە پەیوەندی هەبوو بە خستنەبەرچاوی توێژێکی مێژوو، واتە بۆ بەکارهێنانی پراکسیس، مەسەلەکە جیاواز بوو و لەوێدا ناشێ هیچ هەلّەیەك بکرێت. تەنها بەداخەوە کە زۆر جار ئەوە دێتە پێشێ، کە مرۆڤ وا دەزانێ بە تەواوەتی لە تیئۆرییە نوێیەکە تێگەیشتووەو دەشتوانێ جێبەجێی بکات، کاتێ لە ڕستە سەرکییەکانی تێدەگات، ئەمەش نەك هەموو جار بە دروستی لێی تیگەیشتوون. من ناتوانم ئەم گلەییە لە هەندێ لە"مارکسی"نوێ نەکەم، لێرەشدا شتی سەرسوڕهێنەر بەدەستهێنراوە. . . .

٢٠٠٢/٦/٢١

سەرچاوە:

Nach: Der sozialistische Akademiker. 1. Jg. Nr. 19. Berlin, 1. Oktober1895
Karl Marx/Friedrich Engels: Werke, Bd, 37, S. 463-465